

Meslek Yüksekokullarında Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Örgütsel Yabancılaşma Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Pınarhisar Myo Örneği

Göksu DEMİREL*

*Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD

Öğr. Gör. Aydın ÜNAL**

**Kırklareli Üniversitesi, Pınarhisar Meslek Yüksekokulu, Turizm Seyahat Hizmetleri Programı, aydin.unal@kirkklareli.edu.tr, 0 288 615 33 03

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, bir eğitim örgütü olarak kabul edebileceğimiz meslek yüksekokullarındaki yabancılaşma eğilimini irdelemek ve az çalışılmış olan bu konuya dikkat çekmektir. Bu çalışmada öncelikle yabancılaşma kavramı, yabancılaşma türleri ve yabancılaşmaya yol açan faktörler ortaya konmuş daha sonra ise eğitim kurumlarındaki yabancılaşma üzerine yapılan araştırmalardan da yararlanılarak meslek yüksekokullarında eğitim gören turizm öğrencilerinin yabancılaşma eğilimleri ile ilgili çıkarımlarda bulunulmuştur. Araştırmada anket yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya Pınarhisar MYO'da eğitim gören tüm turizm öğrencileri dâhil edilmiştir. Bu öğrencilerden 21 kişi İkrım Hizmetleri programında, 85 kişi Turizm ve Otel İşletmeciliği programında ve 59 kişi de Turizm ve Seyahat Hizmetleri programında eğitim görmektedir. Anket çalışmasına katılan toplam 165 öğrenciden elde edilen veriler SPSS programı vasıtasıyla analiz edilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda; İkrım Programında eğitim gören öğrencilerin örgütsel yabancılaşma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca birinci sınıftaki öğrenciler ikinci sınıf öğrencilere göre daha fazla yabancılaşma eğilimindedir.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel Yabancılaşma, Pınarhisar MYO, Yabancılaşma Eğilimi

Research To Analyze The Perception Of Organisational Alienation Within The Students Taking Tourism Education In The Vocational School

ABSTRACT

The purpose of this study is to put the facts into perspective of the incline to alienation in vocational school; those are perceived to be educational organisations. This study initially, the concept of alienation, types of alienation and the roots that bring about have been analysed and references, that had been done by different educational organisations have been put to use in order to determine the root cause for the alienation of tourism students in vocational school. Survey method have been used in this study. Of all the participants, 21 students study Catering, 85 of them Hotel and 59 students Travelling Services. The datas gathered by the 165 students have been analysed by SPSS programme. The study revealed that students studying the Catering Programme have been organisationally alienated more than the others. The same result also apply to freshmen over seniors.

Key Words: Organizational Alienation, Pınarhisar VS, Incline Towards Alienation.

I.GİRİŞ

Yabancılaşma (alienation) olgusu, insanlık tarihi kadar eskidir. Toplumlarda ortaya çıkan bunalımların örgüt yapılarında yabancılaşma olgusunu gündeme getirebileceğine ilişkin varsayımlarda bulunan birçok filozof, sosyolog ve psikolog sorunu kavramaya çalışmışlar; yapısal, felsefi ve tarihsel çözümlere girişmişler ve bazı çözüm yolları önermişlerdir.

J. Schaar'a göre(1970; aktaran; Şimşek, 2006); "bazı anlamları bakımından yabancılaşma düşüncesi yazınsal tarih kadar eskidir. Durkheim'e göre yabancılaşmanın temelinde değer sistemlerinin ve toplumsal normların, insanların davranış ve isteklerini yönlendirici ve belirleyici özelliğini yitirmesi yatmaktadır. Hegel'in yabancılaşma kavramını Feuerbach din eleştirisinde kullanırken, Karl Marks daha kapsamlı bir tanımlama yoluna gitmiştir. Marx'a göre yabancılaşma, meta toplumunun kapitalist sistem içerisinde hızla evrimleşmesiyle değişim değerinin kullanım değeri üzerine giderek büyüyen bir egemenlik kurması ve bunun sonucunda insanın ürününe, emeğine, topluma ve kendi varlığına yabancılaşması, uzaklaşması, bunları kontrol etme gücünü yitirmesidir. Marx'a göre yabancılaşma süreci, insansal ürünlerin insanı, boyunduruğu altına alan karşıt güçler haline gelmeleri ve bunun sonucu olarak da insanı, insan olmayana dönüştürmelerini içermektedir. Ona göre, tarihsel süreçte insan, tarihsel ve toplumsal yasaların bilgisini edinip onlara egemen olamamasından ötürü, toplumsal gelişmeyi insansal özünü geliştirici bir biçimde geliştirememiştir. Toplumsal yasaların bilincine varmadan ise, toplumsal gelişmeyi bilinçle ve insanca yönetmek olanaksızdır. Bu bilgisizlikle birlikte tarihsel yapı içinde hep kendisine yabancılaşmış bireyler söz konusu olmuştur.

II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Yabancılaşma Türleri

Seeman'a göre (1959 ve 1967) yabancılaşma kavramı beş boyutta karşımıza çıkmaktadır.

- Güçsüzlük; bireylerin yaşamını etkileyen koşullar üzerinde etkin olamaması ya da denetim kuramaması,
- Anlamsızlık; bireylerin eylemlerinin kendileri için anlaşılır olmaması, eylemlerle genel amaçlar arasında bağlantı kuramaması,

Kuralsızlık(Normsuzluk); kuralların etkisini yitirmesi, amaçlara ulaşmak için kural dışı eylemlerin zorunluluğuna inanılması,

- Yalıtılma (İzolasyon); toplumda veya örgütte yüksek değer verilen inanç ya da amaçların birey açısından herhangi bir değer taşımaması,
- Kendinden uzaklaşma; bireylerin eylemlerinin kendi basına bir doyum kaynağı olmaktan çok kendi dışındaki doyumlar için bir araç durumuna gelmesi, şeklinde açıklanmaktadır (Seeman, 1967).

Yabancılaşma bir insanın hayatını, insanın özüne aykırı bir hayat tarzına veya insan doğasına uygun düşmeyen bir yaşam şekline büründürmesidir. Yabancılaşma, insanın yaşamın öznesi olmaktan çıkıp, yaşamın nesnesi olması olarak da ifade edilebilir. Yabancılaşma insanın kendini, özünü gerçekleştirilmeye çalışan yaratıcı insan (özne) ile yaşamın denklemleri ve karmaşası içinde kaybolan insan (nesne), yani başkaları tarafından etkilenip yönlendirilen insan olarak ikiye ayrılmasıdır (Şimşek ve diğerleri, 2006).

Sonuç olarak yabancılaşma insanın insan olmaktan uzaklaşmasıdır. İnsanın insan olma durumundan uzaklaşması; insanı insan olarak var eden öz niteliklerinin yitirilmesi, insan varlığının doğal, toplumsal, psikolojik ve kültürel boyutlarının parçalanması ve çürümüşlüğü, insanların toplumsal ilişkilerinde birbirlerinden kopması ve uzaklaşmasıdır. Bu açıdan yabancılaşma, insanın kendinden,

ürettiği üründen, yaşadığı doğal, toplumsal, psikolojik ve kültürel çevresinden uzaklaşarak ama onların egemenliği ve belirleyiciliği altında yaşamını sürdürmesi demektir (Şimşek ve diğerleri, 2006).

Yabancılaşma, aşağıdaki gibi dört grupta toplanabilir (Kır, 2002; WEB 1, 2006):

- Ekonomik etkenlerden ötürü yaşadığımız yabancılaşma. Bunun kaynağında mülkiyet ilişkileri ve üretim araçlarının paylaşımı vardır.
- Teknolojik gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yabancılaşma. İnsan yaşam biçimini makineye uydurmakta, makineleşmeye başladığı için yabancılaşmaktadır.
- Toplumsal yapıda meydana gelen değişikliğin yarattığı yabancılaşma. Büyük ölçekli ve kitlesel eyleme dayalı yığınlar haline gelen toplum anlayışı.
- Felsefeye, topluma, edebiyata, güzel sanatlara, müziğe yani uygarlık birikimine uzaklaşma sonucunda ortaya çıkan yabancılaşma.

Markovic (Aktaran; Elma, 2003), Marks'ın yabancılaşma kuramında beş boyutun göze çarptığını belirtmektedir. Bunlar;

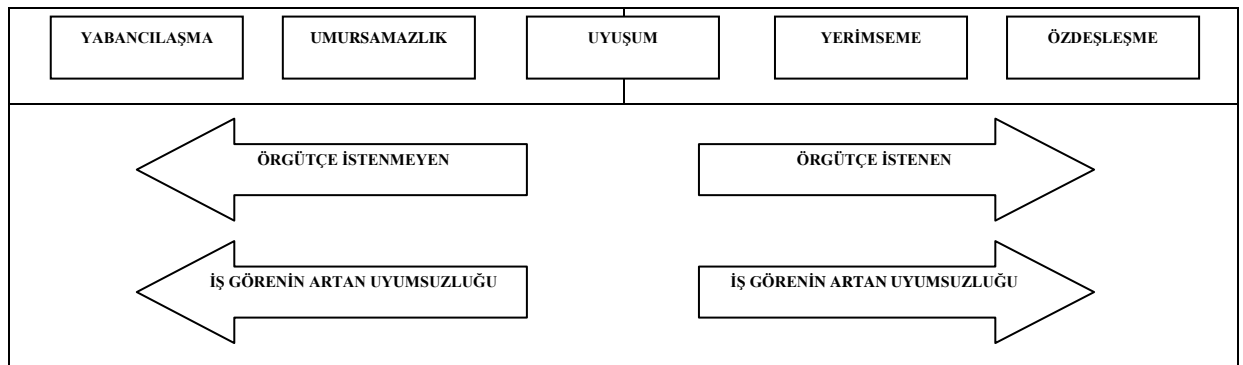
- İnsan etkinliğinin ürünü üzerinde denetimin yitirilişi;
- Kıskançlık, rekabet, güvensizlik, olası işbirliğine karşı düşmanlık, anlamlı iletişim ve diğer insanların gereksinimlerinin doyurulmasına ilişkin özen gibi toplumsal ilişkilerdeki patolojik özellikler;
- Yaratıcı etkinlikler ve boş zaman;
- Öz-kimliğin (benliğin) yitirilişi, benliğin parçalanması ve bunların birbirine yabancılaşması;
- İnsanın doğaya yabancılaşmasıdır (Yılmaz ve Sarpkaya, 2008).

2.2.Yabancılaşmanın Özellikleri

Yabancılaşmanın özellikleri aşağıdaki gibi ele alınabilir:

- Yabancılaşma bir kavram ilişkisi olarak, birinin veya bir şeyin, birisinden veya bir şeyden yabancılaşması ile ilgilidir.
- Yabancılaşma insanın doğasında vardır.
- Yabancılaşma ilk yaşamlarda üretilmiştir.
- Yabancılaşma kişilerin sosyal çevreleri ile yakın bir ilişki göstermektedir.
- Yabancılaşmanın modern biçiminde, kişiler ve yer aldıkları çevre arasındaki hızlandırılmış farklı güçlerin etkisi de önem taşımaktadır.
- Yabancılaşma da, daha fazla rekabet, kıskançlık, karşılıklı itaatsizlik ve saldırganlık dürtüsü gibi farklı insan ilişkileri ortaya çıkabilmektedir (Şimşek ve diğerleri, 2006).

2.3.Örgütlerde Yabancılaşma

Kaynak: (Başaran, 2000).

Başaran (2000), iş görenin örgütle ilgili tutum bozuklukları arasında saydığı yabancılaşmayı umursamazlık gibi örgüte zarar veren bir durum olarak değerlendirmektedir. Yazara göre uyuşum,

yerimseme ve özdeşleşme örgüte pek zararı olmayan ama işgörene zarar verebilecek tutum bozukluklarıdır. Özdeşleşme, işgörenin örgütüne yüksek düzeyde duygusal bağlanması ve kendi ben'i ile örgütü birleştirmesidir. Örgüte yabancılaşma ise, özdeşleşmenin tam tersine, işgörenin işten soğuması, kendini çekmesidir. Örgüte yabancılaşan işgören, işine devam etse bile kendini örgütün bir üyesi olarak göremez. Yabancılaşma, göreve, kişinin üyesi olduğu kümeye karşı da olabilir. En kötüsü, işgörenin kendi özüne yabancılaşmasıdır.

Öte yandan; işyerindeki doyumsuzluklar, şikâyetlerin giderilememesi, keyfi ve özel davranışlar ve bunlara bağlı olarak gelişen düşmanlık duyguları gibi faktörler de çalışanların örgüte karşı yabancılaşmalarına neden olabilmektedir. Bunların yanı sıra örgüt yapılarında eksik güçlerin hissedilmesi, yalnızlık, yönelimsizlik ve işe bağlılığın azalması gibi durumlar bir işgörenin iş dünyasında önemli olduğunda iş gören örgüte karşı yabancılaşabilmektedir.

2.4.Örgütlerde Yabancılaşmanın Temel Etmenleri

Örgütlerde yabancılaşmayı dolaylı veya dolaysız olarak etkileyen bir takım etmenler söz konusudur. Bunlar, kendi içinde örgütsel ve çevresel etmenler olarak sınıflandırılabilir. Bireyin örgüte yabancılaşmasına yol açan söz konusu etmenlerin kısaca açıklanması yararlı olacaktır.

2.4.1.Yabancılaşmaya Yol Açan Örgütsel Etmenler

- Rollerdeki Belirsizlik
- Kişilerarası Çatışma
- Sorumluluk düzeyi
- Yönetime Katılma
- İş Güvenliği
- Yönetim Anlayışı
- Fiziki Mekân ve Çevre Şartları
- Kariyer Engeli (Aşık, 2005).

2.4.2.Yabancılaşmaya Yol Açan Çevresel Etmenler

- Ekonomik yapı (-ekonomik politikalardaki etkinsizlik, -para ve sermaye piyasasındaki istikrarsızlıklar, -enflasyonist baskı).
- Teknolojik yapı (teknolojik gelişme ile beraber yeni üretilen mal ve hizmetlerden yararlanamama).
- Toplumsal ve kültürel yapı (-toplumsal değer, beklenti ve yaşam tarzlarındaki hızlı gelişmeler, -gelenek, görenek, moral veya birtakım etik değerlerin medeni yaşamla uyumsuzluğu, -aile yapısı, eş, çocuk veya diğer aile bireylerinin sorunları).
- Sanayileşme, kentleşme ve sosyal çözülme (-çarpık kentleşme; kentlerin çoğunda altyapı ve arıtma tesislerinin bulunmaması, göç vb. nedenlerle özellikle büyük kentlerde gecekondu semtlerinin gittikçe artması, sosyal tesis vb. yapıların eksikliği, -özellikle, kırsal kesimden gelenlerin büyük kentlerde sosyal çözülmeye uğraması, -plansız sanayileşme; birçok sanayi tesisinin atıklarının doğal yaşamı tehdit eden boyutlara ulaşması, sanayi bölgelerinin yerleşim yerleri içinde kalması, vb. sorunlar, -yerleşim yerlerindeki gürültü, ekolojik dengenin bozulmaya yüz tutması; doğal bitki örtüsünün tahrip olması, tatlı su kaynaklarının azalması, erozyonun her geçen gün daha büyük sorun olması, doğal afetlerin gittikçe artması).
- Politik ve hukuki yapı (-siyasal iktidarların yetersizliği, -kirlenen siyasal yaşam, -merkezi ve/veya yerel yönetimlerin etkinsizliği, -yasalardaki yozlaşma).
- Sendikal örgütlenmeler (-sendikal örgütlenme yetersizliği, -toplu iş sözleşmelerindeki anlaşmazlık, -beklenmeyen grev veya lokavt kararları).
- Kitle iletişim araçları (-medyatik kirlenme, -basın ve yayın organlarında yer alan haberler, -medyayı takip edememe.-medyaya duyarsız kalma) (Fettahioğlu, 2006).

III. YÖNTEM

Bu çalışmada eğitim kurumlarında örgütsel yabancılaşma eğiliminin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, nicel veri elde etmek için Banai ve Weisberg'in (2006) "Özel ve kamu kuruluşlarında yabancılaşma" çalışmalarında kullandıkları örgütsel yabancılaşma ölçeğinden yararlanılmıştır.

Ölçekte **örgütsel yabancılaşma** eğiliminin belirlenmesine yönelik 18 ifade aşağıda verilmektedir. Bu ifadeler Likert soru tipine göre hazırlanmış ve 1 (kesinlikle katılmıyorum) – 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında 5'li bir cevaplandırma kriteri uygulanmıştır.

Araştırma evreni olarak meslek yüksekokullarında eğitim alan öğrenciler belirlenmiştir. Araştırma sürecinde ise örneklem olarak meslek yüksekokullarında eğitim alan turizm öğrencileri anket çalışmasına dâhil edilmiştir. Bu öğrencilerden 21 kişi İkrâm hizmetleri programında, 85 kişi Turizm ve Otel İşletmeciliği hizmetleri programında ve 59 kişi de Turizm ve Seyahat hizmetleri programında eğitim görmektedir. Çalışmada örneklem olarak belirlenen turizm öğrencilerinin bütününe ulaşılmıştır ve anket uygulaması yapılmıştır. Ancak bu anketlerden 15 tanesi veri eksikliği nedeniyle analize dâhil edilmemiştir. Ölçeğin güvenilirlik düzeyini ortaya koyan Cronbach Alpha değeri 0,8484 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu güven düzeyi de ölçeğin ve ölçme işleminin uygunluğunun kanıtıdır.

IV. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilecektir. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	f	%	Sınıf	f	%
Bay	86	57.3	1.Sınıf	97	64.7
Bayan	64	42.7	2.Sınıf	53	35.3
Toplam	150	100.0	Toplam	150	100.0
Yaş	f	%	Bölüm	f	%
18 - 21	96	64.0	Otel Hizmetleri Programı	76	50.7
22 - 25	54	36.0	Seyahat Hizmetleri Programı	53	35.3
Toplam	150	100.0	İkrâm Hizmetleri Programı	21	14.0
			Toplam	150	100.0

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde ankete katılanların % 57.3'nü erkekler oluşturmaktadır. Çalışanların yaş ortalamasına bakıldığında ise katılımcıların % 64.0'nın 18-21 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Anket katılımcıların % 64.7'si birinci sınıflardan oluşmaktadır. Ankete katılanların %50.7'si otel hizmetleri programında, %35.3'ü seyahat hizmetleri programında ve %14.0'ü ise ikram hizmetleri bölümünde eğitim almaktadır.

Tablo 2: Demografik faktörlerle örgütsel yabancılaşma eğilimleri arasındaki farklılık analizleri sonuçları

	Gruplar	N	$\bar{X}$	Std. Sapma	t	Sig.
Sınıf	1.Sınıf	97	2.220	.16431	-2.3647*	.028
	2.Sınıf	53	2.180	.16445	-2.3644*	.029
Cinsiyet	Bayan	64	2.241	.16199	-2.241*	.027
	Bay	86	2.258	.16199	-2.258*	.025
Yaş	(1) 18 - 21	96	3.8696	.19822	1.316	
	(2) 22 - 25	54	3.7804	.19765		
Bölüm	(1)Otel	76	3.7368	1.087	1.073	
	(2)Seyahat	53	3.5094	.8906		
	(3)İkram	21	3.4762	.8728		

*p<.05

Katılımcıların eğitim gördükleri sınıfları ile örgütsel yabancılaşma eğilimleri arasında farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan t testi sonuçlarına göre birinci ve ikinci sınıflar ile örgütsel yabancılaşma eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Birinci sınıfların ikinci sınıf öğrencilere göre daha fazla örgütsel yabancılaşma eğiliminde oldukları görülmektedir.

Katılımcıların cinsiyetleri ile örgütsel yabancılaşma eğilimleri arasında farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan t testi sonuçlarına göre örgütsel yabancılaşma eğilimi ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Erkek öğrencilerin örgütsel yabancılaşma eğilimlerinin bayan öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmekle birlikte ortalamaların birbirine yakın olduğu söylenilebilir.

Katılımcıların yaş grupları ve örgütsel yabancılaşma eğilimleri arasındaki farkı ölçmek amacıyla yapılan ANOVA testi sonucunda 18-21 yaş aralığındaki öğrencilerin 22-25 yaş aralığındaki öğrencilere göre daha fazla yabancılaşma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların öğrenim gördükleri bölümler ile örgütsel yabancılaşma eğilimleri arasındaki farkı ölçmek amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre İkram ve Seyahat Programında öğrenim gören öğrencilerin Otel programında öğrenim gören öğrencilere göre daha fazla yabancılaşma eğiliminde oldukları görülmektedir. Ortalamaları yakın olmasına rağmen İkram Programı öğrencilerinin tüm programlardan daha fazla yabancılaşma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

V.SONUÇLAR

Sidorkin(2004); eğitimde yabancılaşmanın, modern eğitim formu olan okul eğitiminde yaşandığını vurgulayarak okullardaki bürokratik yapının, yoğun ve değişken müfredatın, hızla değişen teknolojik materyalin, kalabalık sınıfların, işlevsiz ve yaşantı dışı bilgi yüklerinin ve öğrencilerin, öğretmenlerin eğitsel karar süreçlerinin dışında tutulmasının, okulda yabancılaşmanın temel nedenleri olduğunu belirtmektedir (Sidorkin,2004; Erjem, 2005).

Eğitim yöneticisinin, örgütü etkili ve yeterli kılabilmesi, bunun önündeki engellerin kaldırılmasıyla olanaklıdır. Bunun için de önce bu engellerin neler olduğunun ve örgütün etkililik ve yeterliliğini nasıl etkilediğinin bilinmesi bir zorunluluktur. Bu nedenle eğitim yöneticisinin, okulundaki yabancılaşmanın nedenlerini bilmeden önlem alabilmesinin ve yabancılaşmayı ortadan kaldırarak okulunu etkili ve yeterli hale getirebilmesinin olanak dışı olduğu görülmektedir. Yapılan çalışma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır;

- Birinci sınıf öğrenciler ikinci sınıf öğrencilere göre daha fazla örgütsel yabancılaşma eğiliminde oldukları görülmektedir.
- Erkek öğrencilerin örgütsel yabancılaşma eğilimlerinin bayan öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmektedir.
- 18-21 yaş aralığındaki öğrencilerin, 22-25 yaş aralığındaki öğrencilere göre daha fazla yabancılaşma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
- İkram ve Seyahat Programında öğrenim gören öğrencilerin Otel programında öğrenim gören öğrencilere göre daha fazla yabancılaşma eğiliminde oldukları görülmektedir.
- Ortalamaları yakın olmasına rağmen İkram Programı öğrencilerinin tüm programlardan daha fazla yabancılaşma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma sonucunda meslek yüksekokullarında öğrenim gören turizm öğrencilerinin örgütsel yabancılaşma eğilimiyle ilgili bir değerlendirme yapılırsa; yüksek öğretime yeni başlamış olan öğrencilerin ve yaş olarak daha küçük öğrencilerin yeni insanlarla tanışma ve adaptasyon sürecinde yabancılaşma kavramıyla karşı karşıya kaldıklarını söyleyebiliriz.

REFERANSLAR

- Aşık, N. (2005). Otel İşletmelerinde İşgörenlerin Örgütsel Stres Kaynakları Ve Stresin Bireysel Sonuçlarına İlişkin Bir Araştırma, *Mevzuat Dergisi*, <http://www.mevzuatdergisi.com/2005/07a/01.htm>, Erişim tarihi: 16.02.2011.
- Banai, M., & Jacop, W.(2003). Alienation in state-owned and private companies in Russia, *Scandinavian Journal of Management*, 19/3, 359-383
- Başaran, İ. E. (2000). Örgütsel davranış, 3. Baskı, Ankara, *Feryal Matbaası*.
- Erjem, Y. (2005). Eğitimde yabancılaşma olgusu ve öğretmen: Lise öğretmenleri üzerine sosyolojik bir araştırma, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 4/3, <http://www.tebd.gazi.edu.tr/c3s4.html>, Erişim Tarihi: 14.02.2011.
- Fettahlıoğlu, T. (2006). Örgütlerde Yabancılaşmanın Yönetimi, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Bahçe Meslek Yüksek Okulu*.
- Fettahlıoğlu, T. (2006). Örgütlerde Yabancılaşmanın Yönetimi: Kahramanmaraş Özel İşletme ve Kamu Kuruluşlarında Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, SBE, İşletme ABD, Kahramanmaraş*.
- Kır, E. (2002). Yabancılaşma, ÇYDD, 6.Gençlik Kurultayı, Samsun, 19 Mayıs 2002, <http://www.genclik.cydd.org.tr>, 11.12.2006.
- Seeman, M. (1959), On Meaning of Alienation, *American Sociological Review*, Sayı: 24, 783 791.
- Seeman, M. (1972). Alienation and Engagement, CAMPBELL, A./ CONVERSE, P. E. (eds.), *The Human Meaning of Social Change* , New York, Russell Sage Foundation.
- Seeman, M. (1983). Alienation Motifs in Contemporary Theorizing: The Hidden Continuity of the Classic Themes, *Social Psychology Quarterly*, Sayı: 46, Cilt: 3, 171-184.
- Şimşek, M. Ş., Çelik, A., Akgemici, T., & Fettahlıoğlu, T. (2006). Örgütlerde Yabancılaşmanın Yönetimi Araştırması, *14.Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi*, Erzurum.
- Tutar, H. (2010). İşgören Yabancılaşması Ve Örgütsel Sağlık İlişkisi: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65 1.
- Yılmaz, S. (2009), Eğitim örgütlerinde yabancılaşma ve yönetimi, *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:6, Sayı:2.
- Yılmaz, S. & Sarpkaya, P. (2008). Eğitim Örgütlerinde Yabancılaşma ve Yönetimi, *III. Eğitim Yönetimi Kongresi*, 25-26 Nisan, Eskişehir.
- WEB 1. Yabancılaşma ve İnsanlığın Geleceği (2006); <http://www.marksist.com/kitaplik/>, 02.01.2006.